

SERIA ACQUIS COMUNITAR

GLOSAR

privind

Tratatul de la Lisabona

INSTITUTUL EUROPEAN DIN ROMÂNIA

Direcția Coordonare Traduceri

2009

Coordonator lucrare: Laura Ana-Maria Vrabie
Autori: Mariana Bara, Anca Alice Olaru
Prefața: Gabriela Drăgan
Studiu introductiv: Mariana Bara
Tehnoredactare: Adriana Martiniuc
Gigi Mihăiță
Florin Stamatoiu

Glosarul privind Tratatul de la Lisabona
este editat de Institutul European din România

INSTITUTUL EUROPEAN DIN ROMÂNIA
Bd. Regina Elisabeta, nr. 7-9, RO-030016, București
Tel.: (021) 314 26 96, (021) 314 26 97
Fax: (021) 314 26 66
e-mail: ier@ier.ro
<http://www.ier.ro>

© 2009 Institutul European din România

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
BARA, MARIANA

Glosar privind Tratatul de la Lisabona / Mariana Bara, Anca Alice Olaru ; coord.: Laura Ana-Maria Vrabie ; pref.: Gabriela Drăgan ; studiu introd.: Mariana Bara. - București : Institutul European din România, 2009

Bibliogr.

Index

ISBN 978-973-7736-79-6

- I. Olaru, Anca Alice
- II. Vrabie, Laura Ana-Maria (coord.)
- III. Drăgan, Gabriela (pref.)

341.24(4)"2007" Lisabona(063)

PREFAȚĂ

Fie că va fi ratificat sau nu, Tratatul de la Lisabona reprezintă unul dintre documentele cheie ale Uniunii Europene. În plin proces de conștientizare și de asumare a exigențelor implicate de exercitarea atribuțiilor de stat membru al Uniunii Europene, ne dorim ca și publicul român să se familiarizeze cu limbajul și conceptele Tratatului de la Lisabona.

O mai bună comunicare cu cetățenii Uniunii Europene, în direcția recâștigării sprijinului și a încrederii acestora – prioritate strategică pentru noua Comisie Barroso –, reprezintă totodată un obiectiv care depășește mandatul Comisiei, comunicarea despre UE constituindu-se într-o răspundere colectivă a tuturor instituțiilor europene și a partenerilor naționali interesați.

Ca atare, considerăm că lucrarea de față, facilitând mai buna înțelegere a dreptului comunitar, dar și mai buna comunicare despre UE (obiective prioritare ale IER), se înscrie fără îndoială în categoria acelor măsuri menite să permită atât continua actualizare a cunoștințelor, a informațiilor despre UE, cât și diseminarea acestora atât către categorii socio-profesionale implicate activ în domeniul afacerilor europene, cât și către publicul larg.

Standardizarea terminologiei, pe lângă faptul că îmbunătățește calitatea traducerilor și facilitează căutarea actelor legislative după cuvinte-cheie, contribuie și la redactarea mai riguroasă a proiectelor de acte legislative în limba română. Recunoscând importanța terminologiei, Institutul European din România a creat o bază de date terminologice (care în prezent depășește 25000 de intrări validate și este disponibilă pe site-ul www.ier.ro) și a publicat în seria Acquis comunitar glosare pe diferite teme.

Suntem convinși că și glosarul de față va fi bine primit de public, cu atât mai mult cu cât, din cunoștințele noastre, este prima lucrare de acest gen pe piața românească, venind astfel în întâmpinarea nevoii reale de informare și de perfecționare a cunoștințelor în domeniul instituțiilor și al politicilor Uniunii Europene, aflate în continuă evoluție.

Prof. Univ. Dr. Gabriela Drăgan

Director General
Institutul European din România

CUPRINS

STUDIU INTRODUCȚIV.....	I
CORPUS.....	7
INDEX ÎN LIMBA ROMÂNĂ	119
INDEX FRANÇAIS	141
ENGLISH INDEX.....	163
ANEXE.....	187
Tratate menționate în Tratatul de la Lisabona	188
Statele membre ale Uniunii Europene	190
BIBLIOGRAFIE.....	193

STUDIU INTRODUCATIV

Considerații generale

Încă de la începutul activității sale, în anul 2000, Direcția Coordonare Traduceri din cadrul Institutului European din România¹ a avut rolul de a pune la dispoziția publicului instrumente de cunoaștere a Uniunii care reflectă totodată la nivel lingvistic gradul de complexitate al construcției europene. Acțiunea DCT se desfășoară pe mai multe nivele, care includ traducerea, revizia lingvistică și juridică, cercetarea terminologică și publicarea unei palete variate de documente. Actualitatea europeană și modificările instituționale intenționate privesc acum tot mai mult pe cetățenii români, în calitate de cetățeni europeni. De aceea, publicarea unui glosar cu termeni care fac parte din realitatea și din cultura politică europeană, extrași din Tratatul de la Lisabona, este o încercare de a face mai vizibilă publicului de la noi această dimensiune.

Prezentul glosar face parte din seria publicată de IER, care a abordat domenii precum piața internă, domeniul vamal, bancar, juridic etc. Glosarele au fost concepute de la început ca un instrument util traducătorilor aflați în fața acquis-ului comunitar, dar și tuturor specialiștilor din domeniile amintite. De această dată, glosarul se adresează unui public mult mai eterogen, specialiștilor, studenților, dar și publicului larg în mare măsură, pentru că textul tratatului și noțiunile cuprinse în glosar privesc aspecte ale vieții cetățenilor din Uniunea Europeană. În același timp, glosarul oferă informații precise despre instituțiile Uniunii și despre politicile sale. Glosarul cuprinde atât termenii generali, care apar în tratate anterioare sau în alte acte, cum ar fi: **apropierea legislațiilor, consiliu de administrație, efecte juridice, legislatură, legitimitate democratică, perioadă de tranziție**, cât și termenii care introduc noile concepte, proprii acestui tratat. Astfel, tratatul consacră două principii noi: **principiul atribuirii și principiul solidarității**. Alți termeni, printre care **delimitarea competențelor Uniunii**, reflectă concepte fundamentale în viziunea modificărilor aduse construcției europene.

Tratatul de la Lisabona, publicat în cele 23 de limbi oficiale ale Uniunii Europene, inclusiv limba română² – cu titlul complet **Tratatul de la Lisabona de modificare a Tratatului privind Uniunea Europeană și a Tratatului de instituire a Comunității Europene** – a fost semnat la 13 decembrie 2007 de către șefii de stat și de guvern ai celor 27 de state membre ale Uniunii Europene. Textul în limba română al tratatului este original și nu tradus, fapt precizat în dispozițiile finale la articolul 7: „redactat într-un singur exemplar” în toate limbile oficiale ale Uniunii Europene, „textele redactate în aceste limbi fiind egal autentice”.

¹ Instituție publică aflată sub autoritatea guvernului, Institutul European din România s-a înființat și funcționează conform prevederilor Legii nr. 229 din 30 noiembrie 2000 privind aprobarea Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 73/2000 pentru modificarea și completarea Ordonanței Guvernului nr. 15/1998 privind înființarea, organizarea și funcționarea Institutului European din România, în Monitorul Oficial nr. 629 din 5 decembrie 2000.

² Vezi Jurnalul Oficial al Uniunii Europene, C 306, 17.12.2007, p.1-271 și Monitorul Oficial nr. 107 din 12 februarie 2008.

La data publicării glosarului de față, Tratatul de la Lisabona nu a intrat încă în vigoare. Conform articolului 6 alineatul (2) din tratat, „prezentul tratat intră în vigoare la 1 ianuarie 2009 cu condiția ca toate instrumentele de ratificare să fi fost depuse sau în prima zi a lunii care urmează depunerii instrumentului de ratificare de către statul semnatar care îndeplinește ultimul această formalitate”. Până în prezent, 26 de state membre au ratificat tratatul, dintre care 23 au depus deja instrumentele de ratificare la Roma.³

La cererea Parlamentului European⁴, versiunile consolidate ale celor două tratate modificate prin Tratatul de la Lisabona au fost publicate în cele 23 de limbi oficiale în Jurnalul Oficial în data de 9 mai 2008⁵. Versiunile consolidate sunt cunoscute sub numele de **Tratatul privind Uniunea Europeană (TUE)** și **Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene (TFUE)**, care a încorporat modificările aduse de Tratatul de la Lisabona în textul Tratatului de la Roma, numit și **Tratatul de instituire a Comunității Europene (TCE)**. Versiunile consolidate vor intra în vigoare la data ratificării Tratatului de la Lisabona.

De la publicarea sa, tratatul face obiectul de studiu a numeroase analize juridice și politice, ca și al unor texte de popularizare publicate în principal pe site-ul europa.eu.⁶ De asemenea, Parlamentul European a formulat o propunere de rezoluție (votată în toate comisiile) alcătuită din 90 de puncte, în care își exprimă poziția față de noul rol și noile responsabilități ale Parlamentului în urma punerii în aplicare a Tratatului de la Lisabona⁷.

Deși instituțiile europene își propun să elaboreze și să emită texte scrise într-un limbaj mai clar și mai simplu⁸, tratatele de modificare sunt prin natura lor complicate. Fiind un tratat de modificare, prezentul tratat are structura specială, proprie tratatelor de modificare. Astfel, textul său nu poate fi consultat ca un text în sine, deoarece nu este unul continuu, ci cuprinde o serie de substituiri, eliminări și adăugiri care se încorporează și de care se ține seama în elaborarea variantei finale – tratatul consolidat. De aceea, textul de față este unul extrem de tehnic, o succesiune de amendamente, fragmente, pasaje de modificări și trimiteri la articole abrogate sau înlocuite.

Tratatul conține un preambul, șapte articole, două serii de protocoale, o anexă, actul final și 65 de declarații cu privire la dispozițiile tratatelor. Așa cum reiese din titlul său, Tratatul de la Lisabona modifică cele două tratate fundamentale ale Uniunii. Dintre cele șapte articole, doar primele două (alcătuite din numeroase paragrafe) cuprind substanța propriu-zisă (124 pagini), în vreme ce ultimele cinci formulează dispozițiile finale (2 pagini). Astfel, articolul 1

³ http://europa.eu/lisbon_treaty/faq/index_ro.htm

⁴ *Rezoluția Parlamentului European din 20 februarie 2008 privind Tratatul de la Lisabona (2007/2286(INI))*, Concluzii, punctul 9: „înțelege faptul că un tratat de modificare este în mod inevitabil mai puțin clar și mai greu de citit decât un tratat codificat; solicită, prin urmare, publicarea imediată a tratatelor consolidate, astfel cum au fost revizuite de către Tratatul de la Lisabona, fapt ce le va oferi cetățenilor un text fundamental al Uniunii mai clar”.

<http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+TA+P6-TA-2008-0055+0+DOC+XML+V0//RO>

⁵ Pentru limba română, vezi *Versiunea Consolidată a Tratatului privind Uniunea Europeană*, în JO C 115, 9.5.2008, p.13-45 și *Versiunea Consolidată a Tratatului privind funcționarea Uniunii Europene*, în JO C 115, 9.5.2008, p.47-199.

⁶ Vezi, de exemplu, http://europa.eu/lisbon_treaty/index_ro.htm,

http://europa.eu/lisbon_treaty/glance/index_ro.htm, <http://eurojournal.eu/>;

http://www.europarl.europa.eu/news/expert/tous_les_infopress/default/default_ro.htm

⁷ Document de ședință A6-0145/2009 din 19.3.2009 – *Raport privind noul rol și noile responsabilități ale Parlamentului care decurg din Tratatul de la Lisabona (2008/2063(INI))*, <http://www.europarl.europa.eu/>

⁸ http://europa.eu/abc/eurojargon/index_fr.htm

modifică TUE (Maastricht 1992, cu modificările ulterioare) în ceea ce privește instituțiile, cooperarea consolidată, politica externă și de securitate, politica de apărare. Modificările sunt prezentate în 61 de alineate, grupate sub titluri care redau structura tratatului de modificat: Preambul, Dispoziții generale etc. Articolul 2 modifică TCE (Roma 1957, inițial TCEE) și îl transformă în TFUE. Modificările prezentate în 295 de alineate privesc competențele și domeniile de intervenție ale Uniunii Europene.

Numerotarea în tratat poate fi urmărită astfel pe trei nivele: a) cele șapte articole propriu-zise descrise mai sus, b) numerotarea articolelor abrogate, modificate sau adăugate în tratate și c) numerotarea versiunii consolidate (cele trei nivele pot fi consultate în tabelele de corespondență din anexele la tratat).

Metoda de lucru

Pentru alcătuirea glosarului, prima etapă a fost extragerea termenilor din textul Tratatului de la Lisabona, publicat în Jurnalul Oficial. Am utilizat textul în limbile română, franceză și engleză, precum și Monitorul Oficial pentru limba română.

Prelucrarea intrărilor terminologice s-a făcut pornind de la baza de date terminologice MultiTerm, accesibilă publicului pe site-ul Institutului European din România, în care au fost introduși peste 600 de termeni excerptați din tratat, după data ratificării acestuia de către Parlamentul României.

Pornind de la intenția de a selecta și a prezenta termenii care reprezintă schimbarea față de tratatele anterioare, fără a prelua și termenii care sunt înlocuiți prin construcții de tipul „A se înlocuiește cu B”, am introdus în glosar numai termenul B. Astfel, din indicațiile: *cuvintele „... ale acțiunii comune.” se înlocuiesc cu „... ale deciziei respective.”* sau *cuvintele „Sistemului Monetar European” se înlocuiesc cu „mecanismului cursului de schimb”*, am reținut pentru glosar doar termenii **decizie** și **mecanismul cursului de schimb**. Termenul **acțiune comună** poate fi considerat depășit în viziunea Tratatului de la Lisabona. Din același considerent de principiu, nu vom întâlni în glosar termenul **monedă comunitară**, ci **moneda euro** sau **monedă unică**.

Conform regulilor lexicografice ale limbii române, termenii nominali sunt înregistrați la singular, forma nearticulată. Există însă și excepții, atunci când termenul de specialitate este uzual și consacrat la plural: **măsuri (de prevenire, de protecție, fiscale etc.)**. În alte situații, termeni ca **politici comune și acțiuni**, **politici de ocupare a forței de muncă**, **politici economice** sunt justificați de faptul că tratatul se referă prin aceștia la politicile statelor membre și nu la o politică a Uniunii în domeniile respective. De altfel, forma de plural semnalează că în aceste domenii competențele statelor și ale Uniunii sunt partajate.

Au fost înregistrați și termeni nominali cu articol hotărât, de exemplu: **acquis-ul Uniunii**, **Agencia Spațială Europeană**, **aprobarea Parlamentului European**, **Carta Organizației Națiunilor Unite** pentru că aceștia reprezintă entități unice.

Descrierea unei intrări este în linii mari cea din lucrările de lexicografie, dar ține seama de specificul glosarelor multilingve editate la IER, care au servit inițial traducătorilor. Având un caracter pragmatic declarat, glosarul de față nu operează cu unități lexicale simple, ci cu termeni, de multe ori grupuri nominale complexe, care redau fie concepte, fie sintagme fixe intrate în uz, cum ar fi **aspecte comerciale ale proprietății intelectuale**; **cooperare judiciară în materie civilă**; **cooperare din ce în ce mai strânsă între politicile economice**

din zona euro; discriminare pe motive de sex; instituție, organ, oficiu sau agenție a Uniunii; lucrător migrant care desfășoară o activitate independentă; penalitate cu titlu cominatoriu; persoană supusă unei măsuri privative de libertate. Acest aspect justifică absența indicațiilor morfologice clasice.

Câteva câmpuri completează informația în legătură cu termenul în limba română. Dintre acestea, obligatoriu este câmpul *sursă*, care indică locul din text unde termenul poate fi identificat, prin precizarea articolului și a alineatului, de regulă pentru prima ocurență. Dacă termenul are variante într-una dintre limbi, sursa va indica locul în care apar acestea. Câmpul *context* este facultativ, dar relativ des întâlnit în glosar, cu deosebire în situațiile în care explicitarea termenului era necesară. Între aceste două câmpuri există o relație de univocitate: acolo unde apare contextul, este în mod sigur și obligatoriu din porțiunea de text indicată în sursă. Din dorința de a oferi cititorilor informații cât mai complete, deși nu exhaustive, pe lângă informația de traducere, am inclus și câmpul *notă* în unele situații. Textul explicativ din notă este urmat de indicarea *referinței*. Notele pentru care nu este indicată referința aparțin autorului.

Din rațiuni de eficiență a expunerii și pentru a permite cititorilor accesul rapid la informația de bază din tratat, am inclus în glosar două anexe (lista statelor membre; lista tratatelor menționate, cu completări privind anul intrării în vigoare etc.).

Dat fiind gradul sporit de complexitate al numerotării și totodată datorită intenției de a reflecta modificările aduse la nivel conceptual și terminologic de Tratatul de la Lisabona, am ales formula cea mai simplă de citare – care se referă în modul cel mai direct la acest tratat și la structura sa. În acest mod, consultarea Tratatului este facilitată, deoarece am indicat sursa termenilor din glosar cu referire la cele două articole principale și la alineatele acestora. În ceea ce privește protocoalele, referirea se face în funcție de cele două părți (A și B) în care acestea sunt grupate în partea finală a tratatului, cu menționarea titlului fiecărui protocol. Am folosit ghilimelele românești în contextele citate din tratat, în conformitate cu normele limbii române, chiar dacă acestea nu erau utilizate consecvent în textul publicat în Jurnalul Oficial.

Modificări terminologice și conceptuale

Există în Tratatul de la Lisabona două tipuri de situații în legătură cu modificările de terminologie:

- a) introducerea de termeni și concepte noi, prezente în considerente, alineate sau articole noi, care reflectă voința statelor membre de a inova pentru a continua mai eficient construcția europeană, prin noile instituții, politici sau perspective ale Uniunii, de exemplu: **cooperare structurată permanentă, combaterea schimbărilor climatice, drepturile persoanelor care aparțin minorităților**. Există termeni noi care desemnează noile instituții sau funcții create prin acest tratat, cum sunt **Parchetul European, președintele Consiliului European, Serviciu european pentru acțiunea externă**.
- b) înlocuirea unor termeni sau sintagme cu termeni noi, care reflectă transformarea instituțiilor și înnoirea lor: precizările din articolul 2 cu privire la modificările orizontale (**Curtea de Justiție a Uniunii Europene**), dar și substituiri indicate prin formulări precum: *cuvintele „Comitet Monetar cu caracter consultativ” se înlocuiesc cu „Comitet economic și financiar”*.

O modificare importantă este extinderea procedurii co-deciziei (prevăzută la articolul 251 din TCE), numită în tratatul de față prin termenul **procedură legislativă ordinară**, conform precizărilor din capitolul *Modificări orizontale*. Aceasta înlocuiește și procedura cooperării în domeniul politicii economice și monetare, așa cum rezultă și din precizarea următoare: *cuvintele „Consiliul, hotărând în conformitate cu procedura prevăzută la articolul 252, poate hotărî metodele...” se înlocuiesc cu textul următor: „Parlamentul European și Consiliul, hotărând prin regulamente în conformitate cu procedura legislativă ordinară, pot hotărî metodele...”*.

De asemenea, o modificare semnificativă este utilizarea termenului **valori**: „Uniunea se întemeiază pe valorile respectării demnității umane, libertății, democrației, egalității, statului de drept”⁹ în locul termenului **principii** (preambulul TUE).

Dat fiind faptul că noutatea cu privire la instituții este aspectul cel mai important, în cuprinsul glosarului au fost definiți și explicați termenii noi.

În cazul TUE¹⁰, de exemplu, Tratatul de la Lisabona introduce modificări conceptuale sesizabile atât la nivelul terminologiei, cât și la nivelul redactării, al organizării informației în text. Astfel, prin introducerea de noi concepte, dar și prin ordonarea diferită a acestora, perspectiva este extinsă. TUE stabilea în articolul 2 o serie de obiective, formulate în cinci secvențe, nenumerotate. Primul obiectiv enunțat al UE era cel economic și social: progresul economic și social, un înalt nivel de ocupare, dezvoltarea durabilă prin crearea unui spațiu fără frontiere interne și prin stabilirea uniunii economice și monetare. În textul nou introdus de Tratatul de la Lisabona și care înlocuiește acest articol, ordinea este cu totul alta, încât putem spune că vechiul articol 2 a fost regândit și rescris în acord cu noua viziune asupra UE a statelor membre care l-au semnat. Primul din cele șase alineate ale articolului 3 din versiunea consolidată publicată în 2008 precizează astfel scopul UE: „să promoveze pacea, valorile sale și bunăstarea popoarelor sale”. Accentul se mută de pe componenta economică și socială pe valori, pace și bunăstare. În general, acest nou articol prezintă similitudini cu articolul I-3 din Tratatul Constituțional (dar și diferențe, de organizare în primul rând). Viziunea mai largă asupra obiectivelor Uniunii este conturată atât din punctul de vedere al nuanțării și al preciziei acestora în raport cu drepturile omului, cât și în context global, în raport cu dreptul internațional.

O deosebire notabilă este aceea că în TUE al doilea obiectiv era definirea identității Uniunii pe scena internațională prin politica sa externă și de securitate, prin progresiva conturare a unei politici comune de apărare, în vreme ce aceste concepte sunt absente din noul text introdus prin Tratatul de la Lisabona. Aici locul Uniunii în relațiile cu „restul comunității internaționale” este descris în alineatul (5) prin valori și interese, protecția cetățenilor Uniunii, contribuția acesteia la pace, securitate, dezvoltare durabilă, comerț liber și echitabil, protecția drepturilor omului, respectarea dreptului internațional, inclusiv a principiilor Cartei ONU¹¹ etc.

O pondere spectaculoasă în modificarea TUE o reprezintă reformulările, inclusiv la nivel conceptual, în ceea ce privește politica externă și de securitate comună și politica de securitate și de apărare comună. Acestea le sunt alocate peste o treime (14) din paginile de Jurnal

⁹ Articolul 1 alineatul (3).

¹⁰ *Consolidated version of the Treaty on European Union*,
http://eur-lex.europa.eu/en/treaties/dat/12002M/htm/C_2002325EN.000501.html

¹¹ TUE nu făcea referire la Carta ONU, de exemplu, atunci când enumera obiectivele Uniunii.

Oficial ale primului articol (41) și aproape jumătate (29) din alineatele acestuia (61). De aceea, în glosarul de față, termenii din domeniul apărării sunt bine reprezentați.

Mutarea accentului pe perspectiva pacifistă și de afirmare a propriilor valori este vizibilă și din articolul 1a (nou introdus de Tratatul de la Lisabona, articolul 2 din varianta consolidată), care definește Uniunea prin valorile și drepturile care sunt comune tuturor statelor membre. Spre deosebire de Tratatul Constituțional, cel de la Lisabona introduce precizarea suplimentară: „contribuie la protecția cetățenilor ei”. De altfel, într-un text identic, valorile Uniunii făceau obiectul articolului I-2 din Tratatul Constituțional din 2004.

Dacă în TUE articolul 2 se referă la cetățenii statelor membre care dobândesc cetățenia europeană (a treia liniuță), în varianta consolidată din 2008 se vorbește despre popoarele Uniunii, dar și despre cetățenii săi. Orientarea spre cetățeni este o constantă a modificărilor introduse de Tratatul de la Lisabona, care dorește să dea Uniunii legitimitatea democratică, așa cum reiese atât din rolul parlamentelor naționale în Uniune (stabilit prin protocol), cât și din rolul sporit al Parlamentului European și din legătura dintre cele două nivele de reprezentare. Protocolul înregistrează că Înaltele Părți Contractante doresc „să încurajeze o participare sporită a parlamentelor naționale la activitățile Uniunii Europene și să consolideze capacitatea acestora de a-și exprima punctul de vedere asupra proiectelor de acte legislative ale Uniunii Europene”.

În ceea ce privește articolul 2, care cuprinde modificările aduse TCE, acesta se întinde pe un număr dublu de pagini față de articolul 1 și cuprinde 295 de alineate. Ponderea cea mai mare o au procedurile de adoptare a actelor și alte dispoziții (9 alineate, 5 pagini) și modificările privind Curtea de Justiție (5 alineate, 23 pagini). În legătură cu prevederile din articolul 1 al Tratatului de la Lisabona privind politica externă și de securitate comună, și în articolul 2 din acest tratat sunt făcute precizări în acest sens. Astfel, „Curtea de Justiție a Uniunii Europene nu este competentă în ceea ce privește dispozițiile privind politica externă și de securitate comună, nici în ceea ce privește actele adoptate în temeiul acestora” (alineatul 223).

Studierea terminologiei din tratat poate deschide calea unor abordări tematice privind evoluția conceptelor și a instituțiilor, așa cum se configurează acestea în intențiile autorilor tratatului, ca și în dezbaterile din centrele de analiză.

În așteptarea ratificării Tratatului de la Lisabona, glosarul de față poate fi util atât ca instrument general de cunoaștere, cât și ca o introducere în studiul principiilor care vor governa politica europeană după 1 noiembrie 2014.

Dr. Mariana Bara

Abrevieri:

def = definiție

ref = referința definiției sau a notei

MO = Monitorul Oficial

JO = Jurnalul Oficial

CORPUS

Română

Français

English

- 1 RO abordare comună**
context: În cazul în care Consiliul European sau Consiliul a definit o abordare comună a Uniunii [...], Înalțul Reprezentant al Uniunii pentru afaceri externe și politica de securitate și miniștrii afacerilor externe ai statelor membre își coordonează activitățile în cadrul Consiliului.
Misiunile diplomatice ale statelor membre și delegațiile Uniunii în țările terțe și în cadrul organizațiilor internaționale cooperează între ele și contribuie la formularea și la punerea în aplicare a abordării comune.
sursă: articolul 1 alineatul (35)
- FR approche commune**
EN common approach
- 2 RO acces la justiție**
context: Uniunea facilitează accesul la justiție, în special pe baza principiului recunoașterii reciproce a deciziilor judiciare și extrajudiciare în materie civilă.
sursă: articolul 2 alineatul (64)
- FR accès à la justice**
EN access to justice
- 3 RO acord de retragere**
context: Statul membru care hotărăște să se retragă notifică intenția sa Consiliului European. În baza orientărilor Consiliului European, Uniunea negociază și încheie cu acest stat un acord care stabilește condițiile de retragere, ținând seama de cadrul viitoarelor sale relații cu Uniunea. [...] Acesta se încheie în numele Uniunii de către Consiliu, care hotărăște cu majoritate calificată, după aprobarea Parlamentului European. Tratatul încetează să se aplice statului în cauză de la data intrării în vigoare a acordului de retragere sau, în absența unui astfel de acord, după doi ani de la notificarea prevăzută [...], cu excepția cazului în care Consiliul European, în acord cu statul membru în cauză, hotărăște în unanimitate să proroge acest termen.
sursă: articolul 1 alineatul (58)
- FR accord de retrait**
EN withdrawal agreement
- 4 RO acord interinstituțional**
context: Parlamentul European, Consiliul și Comisia se consultă reciproc și organizează, de comun acord, condițiile cooperării lor. În acest scop, acestea pot, cu respectarea tratatelor, să încheie acorduri interinstituționale care pot avea un caracter obligatoriu.
sursă: articolul 2 alineatul (240)
- FR accord interinstitutionnel**
EN interinstitutional agreement
- 5 RO acord internațional**
sursă: articolul 2 alineatul (154)
- FR accord international**
EN international agreement
- 6 RO acord monetar**
sursă: articolul 2 alineatul (101)
- FR accord monétaire**
EN monetary agreement

- 7 RO Acordul privind Spațiul Economic European**
sursă: Protocoale B Protocolul privind aplicarea articolului 22A în Regatul Unit și Irlanda
notă: Acordul privind Spațiul Economic European ce a fost semnat în mai 1991 și a intrat în vigoare în ianuarie 1994, cuprinde toate statele membre UE și statele parte la Acordul European de Liber-Schimb (AELS), Norvegia, Islanda și Lichtenstein, cu excepția Elveției. Acordul permite extinderea celor patru libertăți fundamentale ale Uniunii Europene (libera circulație a bunurilor, serviciilor, persoanelor și capitalului) la statele membre AELS, în schimb, statele AELS fiind obligate să adopte acquis-ul comunitar pe domeniile acoperite de acord.
ref: Ministerul Afacerilor Externe, Solicitare de aderare la Spațiul Economic European, <http://www.mae.ro/index.php?unde=doc&id=26650>
- FR accord sur l'Espace économique européen**
EN Agreement on the European Economic Area
- 8 RO acordurile de la Schengen**
sursă: Protocoale B Protocolul Schengen
notă: Acordurile de la Schengen (1985, 1990 cu intrare în vigoare din 1995) reprezintă măsurile cele mai importante în privința punerii în aplicare a principiului privind trecerea frontierelor.
ref: Institutul European din România, Studiul nr. 5 — Fenomenul migraționist din perspectiva aderării României la Uniunea Europeană, Anexa nr. 1.a. Legislația privind migrația în UE, București, 2004
- FR accords de Schengen**
EN Schengen agreements
- 9 RO acquis; acquis-ul Uniunii**
context: Actele adoptate în cadrul unei forme de cooperare consolidată sunt obligatorii numai pentru statele membre participante. Acestea nu sunt considerate ca fiind acquis care trebuie acceptat de statele candidate la aderarea la Uniune.
sursă: articolul 1 alineatul (22)
context: Atunci când acționează în conformitate cu protocoalele respective, instituțiile Uniunii și Regatul Unit încearcă să restabilească participarea cât mai largă a Regatului Unit la acquis-ul Uniunii referitor la spațiul de libertate, securitate și justiție, fără ca aceasta să afecteze funcționarea practică a diverselor părți ale acestora, respectând, totodată, coerența lor.
sursă: Protocoale A Protocolul privind dispozițiile tranzitorii
notă: [Acquis-ul] reprezintă ansamblul de drepturi și obligații comune ce se aplică tuturor statelor membre.
ref: Ghid stilistic de traducere în limba română pentru uzul traducătorilor acquis-ului comunitar, ediția a V-a revăzută și adăugită, Institutul European din România, București, 2008, I.I. Instituții și concepte-cheie
- FR acquis; acquis de l'Union**
EN acquis; acquis of the Union
- 10 RO acquis-ul Schengen**
context: Consiliul încearcă să mențină participarea cât mai largă a statului membru vizat fără a afecta grav funcționarea practică a diverselor părți ale acquis-ului Schengen, respectând, totodată, coerența lor.
sursă: Protocoale B Protocolul Schengen
- FR acquis de Schengen**
EN Schengen acquis

- 11 RO act cu forță juridică obligatorie;
act obligatoriu din punct de vedere juridic**
sursă: articolul 2 alineatul (12)
FR acte juridiquement contraignant
EN legally binding act
- 12 RO act juridic al Uniunii**
context: La inițiativa a cel puțin un milion de cetățeni ai Uniunii, resortisanți ai unui număr semnificativ de state membre, Comisia Europeană poate fi invitată să prezinte, în limitele atribuțiilor sale, o propunere corespunzătoare în materii în care acești cetățeni consideră că este necesar un act juridic al Uniunii, în vederea aplicării tratatelor.
sursă: articolul 1 alineatul (12)
FR acte juridique de l'Union
EN legal act of the Union
- 13 RO act legislativ al Uniunii**
context: Consiliul se întrunește în ședință publică atunci când deliberază și votează un proiect de act legislativ. În acest scop, fiecare sesiune a Consiliului este divizată în două părți, consacrate deliberărilor privind actele legislative ale Uniunii, respectiv activităților fără caracter legislativ.
sursă: articolul 1 alineatul (17)
FR acte législatif de l'Union
EN Union Legislative act
- 14 RO act normativ**
context: Orice persoană fizică sau juridică poate formula, în condițiile prevăzute la primul și al doilea paragraf, o acțiune împotriva actelor al căror destinatar este sau care o privesc direct și individual, precum și împotriva actelor normative care o privesc direct și care nu presupun măsuri de executare.
sursă: articolul 2 alineatul (214)
FR acte réglementaire
EN regulatory act
- 15 RO acte cu putere de lege și acte administrative**
sursă: articolul 2 alineatul (54) și Protocoalele A și B Protocolul privind aplicarea cartei drepturilor fundamentale a Uniunii Europene în Polonia și în Regatul Unit
FR dispositions législatives, réglementaires et administratives;
lois, règlements ou dispositions administratives
EN laws, regulations and administrative action;
laws, regulations and administrative measures;
laws, regulations and administrative provisions;
law, regulation or administrative action;
laws, regulations or administrative provisions
- 16 RO acte cu putere de lege și norme administrative**
sursă: articolul 2 alineatul (12)
FR dispositions législatives et réglementaires
EN laws and regulations

INDEX ÎN LIMBA ROMÂNĂ

A

abordare comună

~: 1

acces la justiție

~: 2

acord

~ de retragere: 3

~ interinstituțional: 4

~ internațional: 5

~ monetar: 6

~urile de la Schengen: 8

încheiere a unui ~: 312

Acordul privind Spațiul Economic European

~: 7

acquis

~: 9

~ul Schengen: 10

~ul Uniunii: 9

act

~ cu forță juridică obligatorie: 11

~ obligatoriu din punct de vedere

juridic: 11

~ juridic al Uniunii: 12

~ legislativ al Uniunii: 13

~ normativ: 14

~e cu putere de lege și ~e

administrative: 15

~e cu putere de lege și norme

administrative: 16

~e oficiale de procedură judiciară: 17

apropierea ~elor cu putere de lege și a

normelor administrative ale statelor

membre: 48

armonizarea ~elor cu putere de lege și a

normelor administrative ale statelor

membre: 51

armonizarea dispozițiilor ~elor cu

putere de lege și ale normelor

administrative ale statelor membre: 51

comunicarea și notificarea

transfrontalieră a ~elor judiciare și

extrajudiciare: 126

deliberări privind ~ele legislative: 193

proiect de ~ legislativ: 498

active

~ și pasive: 18

înghețarea fondurilor, a ~lor financiare
sau a beneficiilor economice: 313

activitate independentă

lucrător migrant care desfășoară o ~:
336

activități de cercetare comune

~: 19

Actul final de la Helsinki

~: 20

acțiune

~: 21

~ a statelor membre în domeniul
prevenirii criminalității: 22

~ externă a Uniunii: 23

~ publică: 24

~i comune în materie de dezarmare: 25

~i întreprinse în materie de protecție
civilă: 26

realiza ~i în comun: 520

serviciu european pentru ~a externă:
567

aderare

~: 27

cerere de ~: 95

stat candidat la ~a la Uniune: 595

admisibilitate

~ reciprocă a probelor: 28

aduce atingere

~: 29

infrațiuni care aduc atingere

intereselor financiare ale Uniunii: 288

afaceri

~ europene: 30

Înaltul Reprezentant al Uniunii pentru ~

externe și politica de securitate: 310

miniștrii ~lor externe ai statelor

membre: 365

Afaceri europene și internaționale

~: 31

Agenția

~ de aprovizionare: 32

~ Europeană de Apărare: 33

~ Spațială Europeană: 34

ajutor

~ umanitar: 35

asistență și ~ populației din țările terțe:
54

alianță atlantică

~: 36

alocare din bugetul Uniunii

~: 37

anchetă

~: 38

~ penală: 39

angajamente privind capacitățile

~: 40

apartenență

~: 41

apatrid

~: 42

apărare

~ comună: 43

~a securității interne: 44

~a securității naționale: 45

capacități de ~: 82

mijloace de ~: 362

politica de ~ comună: 444

politica de securitate și de ~ comună: 445

uniformiza mijloacele de ~: 617

aplicare

~ a interdicțiilor: 46

aprobare

~a Parlamentului European: 47

vot de ~: 629

apropiere

~a actelor cu putere de lege și a normelor administrative ale statelor membre: 48

~a legislațiilor: 49

reguli comune de concurență,

impozitare și ~ a legislațiilor: 530

aprovizionare

~ cu energie: 50

siguranța aprovizionării cu energie: 569

armonizare

~a actelor cu putere de lege și a normelor administrative ale statelor membre: 51

~a dispozițiilor actelor cu putere de lege și ale normelor administrative ale statelor membre: 51

măsuri de ~: 347

asigurarea integrității teritoriale

~: 52

asistență

~ financiară: 53

~ în domeniul financiar: 53

~ și ajutor populației din țările terțe: 54

misiuni de consiliere și de ~ în probleme militare: 368

asociații sau comunități religioase

~: 55

aspecte comerciale

~ ale proprietății intelectuale: 56

atribuții

~: 57

autonomie

~ financiară: 58

~ locală: 59

~ regională: 60

autoritate

~ de control: 61

autorități competente: 62

autorități polițienești și judiciare: 63

măsuri de coordonare și de cooperare

între autoritățile polițienești și judiciare și alte autorități competente: 348

avea drepturi și obligații

~: 64

avertisment

~: 65

aviz

~: 66

~ motivat: 67

~ negativ: 68

~ negativ al Curții: 69

avocat general

~: 70

azil

drept de ~: 219

regim unitar de ~ sau de protecție subsidiară: 525

sistem european comun de ~: 576

B**Banca Centrală Europeană**

~: 71

organe de decizie ale Băncii Centrale Europene: 401

Banca Europeană de Investiții

~: 72

bancă centrală națională

~: 73

Bancă

operațiuni de finanțare în cadrul misiunii Băncii: 395

valoare totală contractată a
împrumuturilor și garanțiilor acordate
de ~: 624

**bariere în calea comerțului
internațional**

~: 543

beneficii economice

înghetarea fondurilor, a activelor
financiare sau a beneficiilor economice:
313

bilanț financiar

~: 74

buget

~ul anual al Uniunii: 75
alocare din ~ul Uniunii: 37
execuția ~ului: 248
proiect de ~: 499

bugetar

disciplină ~ă: 205
exercițiu ~: 250
exercițiu ~ anual: 251
funcție ~ă: 267
procedură ~ă anuală: 483

bună guvernare

~: 76

bună vecinătate

spațiu de prosperitate și de ~: 590

bune practici

~: 77

cele mai ~: 91

C

cadru

~ financiar multianual: 78
~ instituțional: 79
program-~ multianual: 493

calitate

~ a mediului: 80
îmbunătățirea calității mediului: 305

capacități

~ civile: 81
~ de apărare: 82
~ militare: 83
angajamente privind ~le: 40
mijloace și ~ de apărare: 363

capital

grilă de repartitie pentru subscrierea
~ului BCE: 275
libera circulație a ~urilor: 326

liberalizarea circulației ~urilor: 331
tulburări grave pe piața de ~: 612

Carta

~ drepturilor fundamentale: 84
~ Drepturilor Fundamentale a Uniunii
Europene: 84
~ Organizației Națiunilor Unite: 85
principiile Cartei Organizației
Națiunilor Unite: 472

carte

~ albă: 86
~ verde: 87

catastrofă

~ provocată de om: 88
prevenirea ~elor naturale sau provocate
de om și protecție împotriva acestora:
463

categorii

~ și domenii de competențe: 89

cauză pendinte

~: 90

cercetare

~ penală: 39
~ criminalistică: 92
~ în materie de tehnologie a apărării: 93
~a și dezvoltarea tehnologică și spațiul:
94
~a, dezvoltarea tehnologică și spațiul:
94

cerere de aderare

~: 95

cerințe constituționale

~: 96

cetățean

~ al Uniunii: 97
inițiativă [a cetățenilor]: 290
principiul egalității cetățenilor: 475
reprezentarea cetățenilor: 537

cetățenie

~: 99
~a Uniunii: 98
~ națională: 100

cheltuieli

~: 101
~ militare: 102
execuția ~lor: 249
venituri și ~: 625

circula liber în interiorul Uniunii

~: 103